

concert
info

Pergolesi's Stabat Mater

de Doelen

P.F. Thomése,
PRJCT Amsterdam, Maarten
Engeltjes & Carolyn Sampson

woensdag 6 november 2024
Grote Zaal 20.15 uur

programma

wo 6 nov 24 | Grote Zaal, 20:15

Pergolesi's Stabat Mater

Antonio Vivaldi (1678-1741)

Nulla in munda pax sincera, RV 630

Aria: Nulla in mundo pax sincera

Recitativo: Blando calore

Aria: Spirat anguis Inter flores

Alleluia

Nisi Dominus, RV 608

Nisi Dominus

Vanum est nobis

Surgite

Cum dederit

Sicut sagittæ

Beatus vir

Gloria Patri

Sicut era in principio

Amen

pauze

Giovanni Battista Pergolesi (1710-1736)

Stabat Mater, P.77

Stabat Mater dolorosa

Cujus animam gementem

O quam tristis et afflicta

Quæ mœrebat et dolebat - Pro peccatis suæ gentis

Quis est homo qui non fleret

Vidit suum dulcem natum

Eja Mater fons amoris

Fac, ut ardeat cor meum (Fuga)

Sancta Mater, istud agas

Fac ut portem Christi mortem

Inflammatum et accensus

Quando corpus morietur - Amen

gecombineerd met tekstfragmenten uit *Schaduwkind* van
P.F. Thomése (1958)

uitvoerenden

PRJCT Amsterdam

Maarten Engeltjes **countertenor & directie**

Carolyn Sampson **sopraan**

Ilan Iliev **concertmeester**

P.F. Thomése **voordracht**

toelichting

Pergolesi's Stabat Mater

Hoe verwoerd of verklank je het onbeschrijflijke verdriet van een ouder die zijn kind verliest? Alles wat je denkt te weten komt op losse schroeven te staan en je zoekt een nieuw idioom om enigszins, als dat al mogelijk is, recht te doen aan wat je voelt. In dit concert van PRJCT Amsterdam en schrijver P.F. Thomése staan twee werken centraal die – weliswaar met eeuwen ertussen en op totaal verschillende manieren – betekenis te proberen geven aan de onbevattelijkheid van het noodlot.

Nulla in mondo pax sincera

“Nergens ter wereld is er oprechte vrede zonder bitterheid...”. Met deze weinig opbeurende woorden begint dit motet van Vivaldi. En ook de rest van deze anonieme Latijnse tekst ligt er niet om en spreekt over de misleidingen en verlokkingen waaraan de mens bloot wordt gesteld, onder meer gesymboliseerd als een slang die zijn gif verbergt. Toch klinkt de muziek niet bepaald droevig, want, zo leert de tekst, in Jezus ligt de puurheid en waarheid en die hoop op redding maakt het

menselijk lijden draaglijk. Deze doempreek en loftuiting in één eindigt dan ook met een jubelend halleluja.

Nisi dominus

De cantate *Nisi dominus* klinkt al een stuk ernstiger en de tekst beurt ook niet op. Deze is ontleend aan bijbelsalm 127, waarin wordt gesteld dat alle menselijke arbeid gedoemd is te mislukken als God zijn zegen niet verleent: het bouwen van een huis, het bewaken van een stad, maar ook het krijgen van een kind.

PRJCT Amsterdam en Maarten Engeltjes © Hans van der Woerd

toelichting

Vivaldi weet deze wrange boodschap ingenieus te verklanken: als er gezongen wordt over het *brood der smarten* hoor je een melodie die steeds iets lager herhaald wordt, een beproefde techniek in de barokopera. Wanneer in het *Cum dederit*, het bekendste gedeelte van deze cantate, over de slaap wordt gezongen, maakt Vivaldi gebruik van een stijl die doet denken aan wiegenliedjes. Tussen alle ernst door heeft Vivaldi overigens ook een grapje in de muziek verwerkt. Het voorlaatste gedeelte is gecomponeerd op de tekst *Sicut era in principio*, oftewel *zoals het was in het begin*. En inderdaad, Vivaldi gebruikt hier precies dezelfde muziek als aan het begin van de cantate.

Stabat Mater

Het *Stabat Mater*, het beeld van Maria die verslagen toekijkt hoe haar zoon aan het kruis is gestorven, is op talloze manieren terug te vinden in de kunsten, maar zelden is dit zo hartverscheurend toegepast als in Pergolesi's compositie met deze naam. De componist voltooit het werk op zijn sterfbed (hij is pas 26 als hij overlijdt aan tuberculose) en het wordt meteen een groot succes door heel Europa. Onder de fans bevinden zich onder meer de Franse filosoof Jean-Jacques Rousseau en zelfs Johann Sebastian Bach, die een van zijn eigen werken baseert op het stuk van Pergolesi. Naar verluidt is het *Stabat Mater* het meest uitgevoerde muziekstuk van

de hele 18de eeuw en het wordt zelfs zo populair, dat er talloze vervalste en foutieve versies de ronde deden die aan Pergolesi werden toegeschreven. Tijdens de barokperiode hebben bepaalde toonsoorten een bepaalde emotionele associatie en de f-mineur waarin het *Stabat Mater* opent wordt geassocieerd met diep verdriet. Gedurende de compositie wisselt Pergolesi echter nogal eens van toonsoort en op sommige momenten klinkt de muziek zelfs opgewekt. Maria gaat verschillende stadia van rouw door, maar ook het vertelperspectief wisselt tussen de moeder en de ik-persoon, de gelovige die haar gadeslaat. Via deze verschillende emoties komt Pergolesi uiteindelijk weer terug in f-mineur: de pijn van Maria en van de gelovige zijn samengevallen. De schrijver van de tekst voorziet zijn eigen sterven en smeekt Maria om voor zijn zielenheil te bidden.

Schaduwkind

P.F. Thomése schreef 'Schaduwkind' na de dood van zijn dochtertje Isa, toen hij zichzelf terugvond in doodstille kamers, tussen onervaren woorden die hij nog moest leren schrijven. Het is een adembenemend relaas van dit zoeken naar woorden. Een heel leven wordt overhoop gehaald, elke betekenis moet opnieuw worden uitgevonden. 'Als ze ergens nog is, dan in de taal.'

tekst: Daniël Steneker

biografie

PRJCT Amsterdam

Barokorkest PRJCT Amsterdam is in 2017 opgericht door countertenor en dirigent Maarten Engeltjes. Het ensemble bestaat uit een vaste kern van jonge en uitstekende barokmusici. Door avontuurlijke projecten, met grote solisten maar ook met makers uit andere kunst disciplines, is het ensemble in korte tijd een gevestigde naam in de muziekwereld geworden. www.prjct.amsterdam

Maarten Engeltjes

Al op 4-jarige leeftijd begint Maarten Engeltjes met zingen en als hij 16 jaar is debuteert hij als countertenor in de Matthäus-Passion. Inmiddels is Engeltjes een vaste waarde binnen de Nederlandse en internationale barokscene. Hij werkt samen met barokexperts als Ton Koopman, Jordi Savall en Emmanuelle Haïm. Teven is hij oprichter, artistiek en zakelijk leider van het barokensemble PRJCT Amsterdam. www.maartenengeltjes.com

Maarten Engeltjes © Hans van der Woerd

Carolyn Sampson

Met meer dan honderd albums waarop ze als solist te horen is op haar naam en internationale samenwerkingen met gerenommeerde orkesten en ensembles is sopraan Carolyn Sampson een van de meest vooraanstaande stemmen van de oude muziek – al reikt haar interesse veel verder dan barokmuziek. Sinds dit jaar is ze ook geridderd in de Orde van het Britse Rijk en erelid van de Royal Academy of Music, het prestigieuze conservatorium van Londen.

P.F. Thomése

Schrijver P.F. Thomése debuteerde in 1990 met de verhalenbundel *Zuidland* en heeft sindsdien een rijk oeuvre opgebouwd dat bestaat uit meerdere romans, nouvelles, essays en polemieken. Ook schreef hij het libretto voor de opera *Laika* van Martijn Padding. Zijn werk kent sterke uitersten en varieert van de blijmoedig groteske schelmenromans in de trilogie rondom J. Kessels tot zeer persoonlijke bespiegelingen in onder andere *Vaderliefde* en *Schaduwkind*, waarvoor hij in 2003 de Max Pam Award won. Afgelopen augustus verscheen zijn nieuwste roman *BLACKOUT*.

P.F. Thomése © Tessa Posthuma de Boer

agenda tips

meer barok in de Doelen:

di 17 dec 24 | Grote Zaal, 19:30

De Messiah door Gli Angeli Genève

Handel's feestelijke meesterwerk voor kerst

do 13 feb 25 | Grote Zaal, 20:15

Théotime Langlois de Swarte & Orkest van de Achttiende Eeuw

Mozart en Saint-Georges in de handen van jongster-barokviolinist

vr 21 mrt 25 | Jurriaanse Zaal, 20:15

Les Cris de Paris & Geoffroy Jourdain

Passions: Frans top-koor en ensemble duikt in Venetiaanse barok

ontdek het programma op dedoelen.nl

stay in touch!

see you @dedoelen & share your pictures #dedoelen

tickets & info:

www.dedoelen.nl

+31 10 217 17 17

Schouwburgplein 50, Rotterdam

RECYCLED
Papier gemaakt van gerecycled materiaal
FSC® C017135

de Doelen vrienden

genoten van dit concert?

word vriend van de Doelen en draag bij aan het realiseren van een bijzonder en innovatief programma! Ga naar dedoelen.nl/vrienden voor meer informatie